

Per què una ràdio escolar?

Per què una ràdio escolar?

Per què una emissora de ràdio digital a Maristes Rubí?

Presentació Ràdios Escolars

1. Una mica d'història
2. Aplicacions didàctiques
3. Un exemple de ràdio escolar

Per què una ràdio escolar?

1. Una mica d'història

L'arribada de la democràcia a mitjans dels **70** i amb la distribució territorial i administrativa de l'Estat, es va produir una reorganització del panorama comunicatiu que va donar com a fruit el naixement o reaparició dels mitjans audiovisuals i locals.

Començant amb les emissores municipals, seguidament ens trobem emissores independents impulsades per col·lectius tan diversos com associacions de veïns, grups d'amics de la ràdio, entitats culturals i, també, **centres escolars**.

A mitjans de la dècada dels **80**, la majoria de comunitats espanyoles ja tenien experiència en ràdio escolar, tot i que la tònica dominant era la diversitat pel que fa a l'ús i l'estructura pragmàtica.

A començaments de la dècada dels **90**, coincidint amb una gran expansió de les ràdios locals, les emissores escolars també s'estenen, fins el punt de què en el mes de Maig de 1991 se celebrà a la localitat gaditana de Olvera una "**Trobada de Ràdios Escolars**". Es va constatar que a Andalusia hi havia prop de 60 xarxes, i al mateix temps es detecta que hi ha una gran implantació del fenomen en altres zones com Catalunya, Galícia, Astúries i el País Basc. Avui en dia encara sobreviuen algunes d'aquelles emissores, tot i que un bon nombre han desaparegut o s'han transformat en emissores que depenen dels Ajuntaments. Paral·lelament, han nascut nous operadors escolars, com el cas de la catalana Ràdio Ràpia, emissora que posarem com a exemple més endavant.

Probablement una de les causes més importants que va provocar la desaparició de les emissores era el cost econòmic que suposava el seu manteniment. Per les emissores que funcionen mitjançant ondes electromagnètiques les necessitat d'aparells és molt més alta que les necessitats d'una ràdio digital com la nostra emissora MR04. Un sol programa com el RealProducer 10 s'encarrega de rebre el so i enviar-lo al servidor que ens ofereix XTEC per a poder escoltar els programes a Internet. Per tant només necessitem un PC, una taula de mesclades i uns micròfons per poder emetre.

Per què una ràdio escolar?

2 Aplicacions didàctiques

A nivell de Catalunya, les **competències bàsiques** en diuen que a l'ensenyament obligatori cal prioritzar l'assoliment per part de tot l'alumnat de les competències que afavoreixen l'autonomia necessària per l'aprenentatge i pel desenvolupament personal i social.

En el procés d'aprenentatge caldrà proporcionar als alumnes contextos adequats per a l'adquisició d'aquestes competències: (en cursiva podeu trobar tasques que es realitzen en una emissora de ràdio)

1. La **comprensió oral i escrita**, treballant especialment els processos de comprensió com la *selecció d'informació*, la interpretació, la inferència i l'anticipació, utilitzant *textos de tipologia diversa* i des de diferents àrees. Habilitats com el subratllat, la realització de anotacions, *l'elaboració d'esquemes i resums*, reforcen i afavoreixen la comprensió i l'adquisició de coneixement.

2. L'**expressió oral i escrita**, fent èmfasi en l'ordenació pràctica de les idees, l'elaboració acurada del contingut i la revisió del resultat. Activitats com *exposicions orals*, debats i escenificacions, *lectura en veu alta*, comunicacions personals, *exposició oral* i escrita de coneixements, idees, arguments i resultats afavoreixen el desenvolupament d'estratègies que els permeten fer front a situacions comunicatives diverses.

3. **Recerca i la reelaboració d'informació**, potenciant especialment la *cerca i la selecció d'informació* a partir de diferents fonts (bibliogràfiques, documentals, audiovisuals...) i de diferents tipologies (textos, dades, gràfics, imatges...), i la seva *organització i comunicació mitjançant formes també diverses* (textos, taules, gràfics, imatges...). *L'ús de les TIC, tant en la recerca i presentació d'informació com en la comunicació*, en treballs tant individuals com d'equip, contribueixen al desenvolupament d'aquesta competència i a la construcció de coneixement.

4. **Utilització fluïda de tècniques, estratègies i instruments de càlcul**, L'ús de les eines tecnològiques ha de servir per agilitar els càlculs i per aproximar-se a una forma de fer més creativa, ja que permeten fer conjectures, comprovar-les, refer estratègies i arribar a generalitzacions de manera ràpida i senzilla.

5. **Aplicació d'estratègies per a la comprensió i la resolució de situacions de la vida quotidiana**, potenciant el *raonament*, la reflexió i el *pensament crític*. Desenvolupar activitats com el plantejament de preguntes, la *selecció d'informació*, la planificació i el desenvolupament d'estratègies d'actuació i la *valoració de resultats* afavoreix que els alumnes esdevinguin competents en l'aplicació del coneixement.

Per què una ràdio escolar?

A tall d'exemple, en el territori MIR, el Ministeri d'Educació i segons els *"Reales Decretos de Currículo"* on s'estableixen els ensenyaments mínims que corresponen a l'**Educació Primària**, veiem que, entre els objectius d'aquesta etapa s'estableixen 2 que ens interessin especialment:

1. **"comprender y producir mensajes orales y escritos"**
2. **"comunicarse a través de medios de expresión verbal, corporal, visual, plástica, musical y matemática, desarrollando el razonamiento lógico, verbal y matemático, así como la sensibilidad estética, la creatividad y la capacidad para disfrutar de las obras y manifestaciones artísticas"**.

En el cas de la **Secundària Obligatòria**, apareixen aquests mateixos objectius, tot i més adaptats al nivell que correspon pel nivell formatiu.

1. **"comprender y producir mensajes orales y escritos con propiedad, autonomía y creatividad"**
2. **"interpretar y producir con propiedad, autonomía y creatividad mensajes que utilicen códigos artísticos, científicos y técnicos, con el fin de enriquecer sus posibilidades de comunicación y reflexionar sobre los procesos implicados en su uso"**.

Dins del *"Medio Físico y Social"* d'**Educació Infantil**, bloque de contenidos II, apareix com a procediment procedimiento la *"observación y atención a manifestaciones, sucesos y procedimientos del entorno del que el niño forma parte o de aquellos que se relatan a través de los medios de comunicación"*.

També és interessant considerar un dels objectius de l'àrea d'Educació Artística de Primària, que diu: *"comprender las posibilidades del sonido, la imagen, el gesto y el movimiento como elementos de representación y utilizarlas para expresar ideas, sentimientos y vivencias de forma personal y autónoma en situaciones de comunicación y juego"*.

Tornant a les competències bàsiques, que són els mínims que més de prop ens afecten, veiem que tots els 5 punts anteriorment mencionats tenen o poden tenir una relació molt forta amb la utilització de la ràdio com a mitjà per millorar les competències del nostre alumnat, com es detalla a continuació:

La **ràdio** és un mitjà viu que promou la comunicació, facilita la lectura i la comprensió dels textos i **agilita les tasques de redacció dels alumnes**. És per això que cada cop més escoles i instituts estudien el fenomen radiofònic sistemàticament. El treball radiofònic resulta un estímul que potencia les activitats escolars des de diferents perspectives:

Per què una ràdio escolar?

1. **Reforça** el treball en equip.
2. **Fomenta el debat** i l'aprofundiment dels temes.
3. Estimula l'ús **de la comunicació oral**, ensenya a utilitzar la veu, amplia el vocabulari, ensenya -en definitiva- a saber expressar-se.
4. Incita a **la reflexió i al respecte** per l'interlocutor.
5. **Responsabilitza** els nois i noies en una tasca que va més enllà de l'activitat escolar. A més, altres nens i adults poden avaluar el seu treball.
6. Possibilita l'estudi, la reflexió i el debat a partir d'una fórmula divertida.

Però, ja que la ràdio incideix en **aspectes fonamentals de l'aprenentatge com ara la lectura, l'expressió oral, la dicció, l'entonació, la redacció i l'estructuració d'idees**, és un bon recurs didàctic que trobem a totes les llars i que és a l'abast de tothom.

Incorporar les **activitats radiofòniques al currículum** no és pas tan difícil. Aquestes són algunes propostes concretes:

- La utilització de documents sonors en les àrees curriculars.
- L'ús de gravacions sonores com a testimoni dels esdeveniments escolars.
- La creació de tallers de so / ràdio.
- L'organització de reporters escolars de revista i ràdio.
- L'organització i creació de la fonoteca / discoteca.
- La necessitat de disposar d'una megafonia escolar.
- El fet de recollir en format radiofònic treballs escolars.
- Possibilitar que els nois i noies puguin presentar els treballs en format radiofònic.

Val la pena dur a terme aquest esforç, perquè:

- És important iniciar el treball d'alfabetització audiovisual.
- Els alumnes responen amb una gran motivació i interès.
- Dominen i manipulen ràpidament els aparells.
- S'aconsegueix elaborar treballs creatius.
- Es poden abordar aprenentatges significatius.
- Es fomenta l'autonomia i la responsabilitat dels alumnes.
- Se superen dificultats expressives i de timidesa.
- Es globalitza l'aprenentatge mitjançant altres matèries.
- Es fomenta el treball en grup i l'actitud cooperativa.

La ràdio és, sens dubte, el mitjà de comunicació menys usat per part del sistema educatiu. I menys encara de manera sistemàtica. És per això que cal aprofitar les seves virtualitats educatives i integrar el treball radiofònic en les tasques escolars. És lògic que, dins de les tecnologies de la informació i la comunicació -**TIC**-, aparegui el treball amb els mitjans de comunicació de masses (televisió, ràdio, premsa, internet, etc.).

Per què una ràdio escolar?

3 Un exemple de Ràdio Escolar

Ràdio "Ràpia" és l'emissora de ràdio de l'escola Sant Domènec de la Ràpita -Santa Margarida i els Monjos-, a l'Alt Penedès. És un equipament educatiu i cultural obert a la comunitat educativa, gestionat per una comissió de ràdio on participen alumnes i mestres, respectuosos amb tothom i que té un "estil de ràdio" -una manera de fer ràdio- que obeeix a una intenció educativa.

3.1 La programació a Ràdio Ràpia

Educació Infantil

Setmanalment cada classe fa un programa d'una durada de 10 a 15' on participen dos o tres alumnes acompanyats de la mestra tutora. S'expliquen contes, es canten cançons, es parla d'alguna cosa que s'ha treballat a la classe, com alguna sortida, es comenten els aniversaris, etc. El programa es prepara a la classe amb antelació. Es notifica a les famílies. La mestra és qui dona les pautes i els torns de paraula. També intervé en el programa activament. De tant en tant, es treballen a la classe alguns temes del dossier de ràdio elaborat a l'escola, ja sigui al racó del so o de forma col·lectiva. A l'aula s'escolta i es comenta la gravació del programa amb tot el grup classe.

Cicle Inicial

A cicle inicial el desenvolupament del programa setmanal és similar a com es fa a l'educació infantil. Especialment a 1r de cicle inicial. La diferència fonamental és que es prepara un guió escrit del programa. Aquest guió es llegeix i es fan unes quantes lectures prèvies. Els nens i nenes que llegeixen prou bé el poden llegir al moment de fer el programa. Els que llegeixen més malament no el llegeixen sinó que, oralment, de memòria, diuen el que està escrit al guió.

A 2n de cicle inicial, els guions ja es llegeixen sense problemes, en general. El contingut dels guions és similar al dels guions d'educació infantil: s'expliquen contes, es canten cançons, etc. El paper del mestre tutor ja no és tan imprescindible, tot i que sempre acompanya el grup de tres o quatre nens i nenes.

Cicle Mitjà

La sessió de 45' es divideix en dues parts. La primera dirigida al grup classe i l'altra a grups petits.

1r de Cicle Mitjà

1a part

Dura aproximadament un quart d'hora. Tota la classe escolta el programa anterior. Això serveix per fer una avaluació dels continguts donats durant la resta del curs: s'hi han tingut en compte les pauses, si han vocalitzat bé, si han llegit amb fluïdesa i espontaneïtat, si han llegit de manera que no sembli que és una lectura, si han utilitzat els signes adients per demanar la música, etc.

Per què una ràdio escolar?

2a part

La resta de la sessió es dedica a donar els continguts teòrics necessaris per a la confecció del guió del proper programa. El programa triat en aquesta ocasió és d'endevinalles. La mestra proporciona a l'alumnat un text on hi ha un recull. Prèviament s'han format grups de treball, de tres o quatre infants per grup. Tan sols un membre del grup serà qui faci la locució. Es reparteixen tres o quatre endevinalles per grup. Cada grup llegeix les seves, primer individualment en silenci, després en veu alta intentant descobrir-ne el significat i donant diferents respostes. Cada alumne intenta esbrinar la solució i es genera una petita discussió, que resoldrà el locutor de cada grup, al qual la mestra li proporciona els resultats.

Un cop finalitzada l'elaboració oral del guió, es procedeix a confeccionar el text escrit. Per a realitzar-lo se'ls proporciona una plantilla amb unes pautes. Un cop escrit el guió, s'assajarà pels locutors que intervindran aquella setmana. L'aparició és rotativa i finalment intervenen tots i cada un dels alumnes.

2n de Cicle Mitjà

Aquest mateix model de sessió es reproduceix a la classe de 2n de cicle mitjà però amb els continguts propis del nivell. Per tant, a part de la confecció del guió, també es treballen els diferents gèneres radiofònics com la narració o el radioteatre. I aquí a banda de la lectura també es treballen les diferents característiques de cada text: puntuació, diàlegs, frases curtes, els signes de puntuació, etc.

Cicle Superior

Al cicle superior utilitzem la sessió setmanal de ràdio, de 45', per desenvolupar tres activitats complementàries:

1. Comentari del programa fet la setmana anterior per un grup de tres o quatre alumnes. Tant els aspectes positius com negatius, els més remarcables.
2. Preparació del programa de la setmana, per part del grup de tres o quatre nois i noies que el fan setmanalment.
3. Treball sistemàtic d'algun aspecte contemplat al dossier de ràdio elaborat a l'escola. Aquest dossier contempla 68 activitats per a educació infantil i primària, al voltant de 10 àmbits del món de la ràdio: la ràdio com a mitjà de comunicació; els aparells tècnics; els col·laboradors de la ràdio; les emissores de radiodifusió; els elements del llenguatge radiofònic; els gèneres radiofònics; l'elaboració de programes: els guions; la llibertat d'expressió; el vocabulari radiofònic i l'experiència radiofònica de la nostra emissora escolar.

Pel que fa al programa setmanal que fan els nois i noies, en grups de tres o quatre, el guió s'elabora a partir d'un ampli ventall de continguts:

- Les pròpies notícies que genera el grup classe, el cicle o l'escola: aniversaris, absències per motius diversos, activitats que es porten a terme al llarg de la setmana, etc.
- Continguts variats del setmanari comarcal *La Fura*, molt arrelada a la comarca: Dossier monogràfics sobre temes diversos; el temps, resums mensuals; navegant per

Per què una ràdio escolar?

Internet; notícies de la comarca; informació castellera; exposicions; convocatòries; agenda (santoral, efemèrides, televisió, agenda d'actes comarcal); cinema, esports. Un cop escrit el guió, els locutors que aquella setmana intervindran en el programa l'assagen. Ser locutor és una feina rotativa en la qual intervenen tots els alumnes.

- Continguts de revistes infantils com ara *Cavall Fort* i *Tretzevents*: reportatges; treballs de plàstica; còmics; agenda; connexions; notícies; entreteniments; curiositats; contes i narracions; temes de debat, etc.
- Continguts de diaris i revistes: notícies de tota mena, xafarderies, etc.
- Textos i recursos de tota mena: endevinalles, refranys, embarbussaments, poesies, receptes de cuina, etc.

Per què una ràdio escolar?